

Osnovni koncepti Ecodesign-a

ENOTA 6: Okoljski vidiki v organizaciji

Carmen Fernández Fernández. c.fernandez@cetem.es

6.1 Uvod v okoljske vidike.....	2
6.2 Kako prepoznati okoljske vidike.....	3
6.2.1 Vzpostavitev pogojev opredeljevanja	3
6.2.2 Opredelitev procesov in postopkov.....	4
6.2.3 Analiza procesov in postopkov	4
6.2.4 Opredelitev in zapis okoljskih vplivov.....	5
6.3 Kako oceniti okoljske vidike	5
6.4 Kako določiti okoljske vidike	6
6.5 Kako vzpostaviti cilje in okoljske programe	7

Ob koncu tega poglavja bo udeleženec znal:

- Identificirati okoljske vidike v njegovih delovnih procesih.
- Uporabiti okoljske vidike pri svojih produktih.

6.1 Uvod v okoljske vidike

Skrb za okolje je postala zahteva družbe, ki postaja vse bolj zavedna pomembnosti okolja. Tako je skrb za okolje postala tudi zahteva kupcev in naročnikov, ki želijo uporabljati produkte ali storitve okolju prijaznih organizacij, katere izvajajo ukrepe za zmanjševanje njihovega vpliva na okolje.

Vsaka dejavnost ustvari vpliv na okolje, katerega obseg je odvisen od narave in količine porabljene energije ter ustvarjenih odpadkov, odlaganja le-teh in ustvarjenih emisij – z dejavnostjo povezani okoljski vidiki.

Kaj so okoljski vidiki in vplivi?

“Okoljski vidiki in vplivi” so po Standardu za upravljanje z okoljem ISO 14001¹ definirani kot:

- OKOLJSKI VIDIKI: so elementi dejavnosti organizacije, produkta ali storitve, ki lahko vplivajo na okolje.
- OKOLJSKI VPLIVI: kakršne koli spremembe v okolju, ali škodljive, ali koristne, ki so v celoti ali delno odvisne od dejavnosti okoljskih vidikov organizacije.

Okoljski vidiki vključujejo povezavo med vzroki in posledicami – okoljski vidik vodi do vpliva na okolje.

Da bi organizacije odpravljale svoje vplive na okolje, je potrebno predhodno identificirati in oceniti okoljske vidike svoje dejavnosti. Pregledati je potrebno vsak proces in postopek, bodisi takšne s vplivi ali takšnega s potencialnimi vplivi na okolje.

Ko so okoljski vplivi opredeljeni, se ti ocenijo, sprejmejo pa se ukrepi v tistih vidikih, ki ali generirajo ali pa bodo generirali večji vpliv na okolje.

Za ta namen lahko organizacije oblikujejo Sistem upravljanja z okoljem v skladu s priznanimi standardom, kot je to ISO 14001² ali EMAS Regulativa³, za opredelitev in ocenjevanje vidikov ter kasnejše sprejemanje načrtovanih ukrepov za njihovo izboljšanje.

¹ UNE-EN ISO 14001:2015. Environmental management systems. Requirements with guidance for use.

² UNE-EN ISO 14001:2015. Environmental management systems. Requirements with guidance for use.

³ Regulation (EC) No 761/2001 of the European Parliament and of the Council of 19 March 2001 allowing voluntary participation by organisation in a Community eco-management and audit scheme (EMAS).

Izbrana metoda je opisana v naslednjih poglavjih:

1. "Opredelitev okoljskih vidikov".
2. "Ocenjevanje okoljskih vidikov".
3. "Prioritizacija okoljskih vplivov".
4. "Vzpostavljanje ciljev in okoljskih programov".

6.2 Kako prepoznati okoljske vidike

Za prepoznavo oz. opredelitev okoljskih vidikov moramo upoštevati naslednje dejavnike: vse dejavnosti, produkte in storitve ter okoliščine, v katerih se izvajajo s temi in z okoljem povezani postopki in procesi. Okoljski vplivi se lahko prožijo z določenimi okoljskimi vidiki.

Prepoznavna okoljskih vidikov je sestavljena iz dveh kategorij:

- Vidiki, povezani z organizacijo in proizvodnjo produktov ali opravljanje storitev.
- Vidiki, povezani s proizvodi, s katerimi zmanjšamo njihov vpliv na okolje v življenjskem ciklu.

Z uvedbo sistema upravljanja se opredelitev izvaja vsaj enkrat letno. Če se pojavijo spremembe v organizaciji ali če se pojavijo novi vidiki, se mora opredelitev izvesti glede na že opredeljene vidike in vplive.

Stopnje opredeljevanja okoljskih vidikov lahko povzamemo v:

- Vzpostavitev pogojev opredeljevanja.
- Opredeljevanje procesov in postopkov.
- Analiza procesov in postopkov.
- Opredeljevanje in zapis okoljskih vidikov.

Te stopnje so opisane v naslednjih podpoglavjih.

6.2.1 Vzpostavitev pogojev opredeljevanja

Za določitev pogojev delovanja in okoliščin, v katerih so opredeljeni vidiki, je potrebno upoštevati:

- Normalne pogoje obratovanja.
- Nenormalne pogoje obratovanja, kot so zagon, zaustavitev, preventivno vzdrževanje, itd.
- Incidence, nesreče ali izredne razmere, ki so lahko posledica dejavnosti, kot so puščanje, namerni izpusti, itd.
- Možni vidiki, povezani s preteklimi in prihodnjimi aktivnostmi.

6.2.2 Opredelitev procesov in postopkov

Organizacija mora opredeliti procese in z njimi povezane postopke, ki lahko imajo vpliv na okolje.

Pri uporabi diagramov poteka (kartiranje procesov) je priporočljivo, da so prikazani vsi postopki, ki so povezani s proizvodnjo, opravljanjem storitve ali katero drugo dejavnost, ki je vključena v nastajanje okoljskih vplivov.

6.2.3 Analiza procesov in postopkov

Ko so procesi in postopki opredeljeni, se izvedejo naslednji koraki:

- Analiza »vložkov« in »učinkov« vsakega od njih. Upoštevati je potrebno pomožne in storitvene dejavnosti. »Vložki« in »učinki« so dejanski okoljski vplivi.

Primer "vložkov" in "učinkov":

- Vložki: voda, energija in poraba goriva, surovina in potrošni material, itd.
  - Učinki: odplake, odpadki, emisije, itd.
-

- Prepoznavna tveganih situacij na vsakem področju.
- Opredelitev življenjskega cikla produkta, na podlagi katerega bodo opredeljeni drugi vidiki. To bo predvsem v procesih, v katerih ima organizacija večjo intervencijo – uporaba faz, dostava kupcu, materiali in pakiranje produkta.

6.2.4 Opredelitev in zapis okoljskih vplivov

Ko so ugotovljeni vsi postopki in situacije, v katerih se lahko pojavi okoljski vpliv, je opredeljen vsak od okoljskih vidikov.

Takšna opredelitev okoljskih vidikov se lahko razvrsti po kategorijah, bodisi kot "vložek" ali kot "učinek":

- Vložki:
  - o Poraba materiala (surovina).
  - o Energija, poraba vode, itd.
- Učinki:
  - o Odpadki, sortirani po tipu: nevarni, inertni ali nenevarni.
  - o Odplake.
  - o Emisije v atmosfero.

Vsak okoljski vpliv bo opredeljen z naslednjimi značilnostmi:

- Oznaka vpliva.
- Vir (vsaki vložek) in cilj (vsak učinek).
- Količina (absolutna ali relativna vrednost).
- Merska enota.
- Fizikalno-kemijske značilnosti s stališča okoljskega vidika, da vidik predstavimo vsaj na kvalitativen način.

Zapis okoljskih vplivov bo vedno organiziran tako, da bo:

- Prikazal nabor vidikov z vsemi zbranimi podatki: datum izvora, obseg, fizikalno-kemijske značilnosti, vzrok izvora in medij, na katerega vpliva.

6.3 Kako oceniti okoljske vidike

Da lahko organizacija oceni okoljske vidike, mora definirati kriterij, po katerem lahko sestavi hierarhijo vidikov glede na pomembnost.

Pomemben vidik je označen in klasificiran kot: "pomemben vidik".

Merila za ocenjevanje vidikov so lahko:

- Splošni: lahko se uporabi za več okoljskih vidikov.
  - Ponovljivi: Lahko se uporabi v različnih primerih in pogojih..
  - Možnost neodvisnega preverjanja: možnost preverjanja s strani več ljudi in z enakim rezultatom v vsakem primeru.
-

Ocenjevanje vidikov se mora opraviti v normalnih ali abnormalnih pogojih, incidentnih ali izrednih razmerah, ali pa v nesrečah. Upoštevati je potrebno naslednje:

- Obseg končnih vidikov: poraba, emisije, odlaganje, itd.
- Kako pogosto se zgodi.
- Kako velika površina je prizadeta, npr. površina tal, na kateri je prišlo do izpusta.
- Nevarnost, resnost in strupenost.
- Kako daleč do omejitev zakonodaje ali notranjih kriterijev seže vidik.
- Kako občutljiva je okolje, kjer se pojavi vidik.
- Pravne zahteve, ki obstajajo na področju okoljskega vidika.

6.4 Kako določiti okoljske vidike

Za prednostno obravnavo vidikov organizacije se kot model obravnava razvrstitev po »pomembnem okoljskem vidiku«. S takim ciljem se lahko uporabi več metod.

Metode za določanje prednostnih okoljskih vidikov:

- Matrika pomembnosti: uporabljena pri kvantitativnih ocenah. Lahko se opredeli kot ocenjevalna matrika. Ko so znani rezultati za vsak opredeljen vidik, preko matrike preverimo, če so rezultati negativni ali ne.
  - Odstotna ocena: uporabljena pri kvantitativnih ocenah. Ko je določena splošna ocena za vsak vidik (numerična vrednost), se vidiki z višjo oceno štejejo kot pomembni. Omejitev se lahko določi z odstotkom, npr. 10% vidikov z najvišjo oceno je kategoriziranih kot pomembni.
-

-
- Predpisi: posredno uporabljeni v kvantitativni in kvalitativni oceni. Zaradi pomembnosti okoljske zakonodaje se vsi vidiki, ki jih ta ureja, določijo z višjo prioriteto oz. kot pomembni vidiki.
  - Interesne skupine ljudi: uporabljeno v kvantitativni in kvalitativni oceni. Dobršni del vidika je določen glede na zunanje interesne skupine. Tak vidik je pomemben, če obstaja možnost pritožb ali če jih ureja zakonodaja.
-

Rezultat ocene in določanja prednostnih vidikov mora biti:

- Skladen s trenutnim položajem organizacije. V tem smislu ne bi bilo smiselno, da rezultati ocenjevanja ne predstavljajo pomembnih vidikov vseh ustvarjenih okoljskih vidikov.
- Osredotočen na zmanjševanje okoljskih vplivov. Čeprav nekateri vidiki ne morejo biti kategorizirani kot pomembni, to ne izključuje odgovornosti organizacije da sprejme ukrepe za njihovo zmanjšanje (npr. uvajanje sistema upravljanja z okoljem).
- Zbrani v dokumentu tako, da se lahko prikažejo zbrani podatki, merila ocenjevanja in rezultati vsakega okoljskega vidika organizacije.

6.5 Kako vzpostaviti cilje in okoljske programe

Za vzpostavitev ciljev in okoljskih programov mora organizacija:

- Opredeliti vrsto ustreznih ciljev in pojasniti, ali bodo ti veljali za posamezno organizacijsko enoto ali za celo organizacijo.
- Upoštevati in delovati v skladu z:
  - o Okoljsko politiko organizacije.
  - o Pomembnimi okoljskimi vidiki.
  - o Zakonodajo.
  - o Mnenjem interesnih skupin.
- Izdelati okoljsko strategijo za doseganje zastavljenih ciljev oz. ustvariti programe za upravljanje z okoljem, ki vsebujejo:
  - o Izvajanje ukrepov in izboljšav, ki so potrebni za doseganje načrtovanih ciljev.
  - o Določanje mejnikov pri doseganju ciljev.
  - o Ocena učinkovitosti s pomočjo kazalnikov, določenih za merjenje stopnje skladnosti, ki jo je dosegla organizacija.
  - o Periodičnih pregled programov za posodobitev morebitnih sprememb ali spreminjanje tistih vidikov, ki lahko spremenijo njihovo vedenje.

